

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

305

Ekonomia

Redaktorzy naukowi

Magdalena Rękas

Jerzy Sokołowski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-382-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: Wykorzystanie analizy czynnikowej do oceny rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej	15
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: Ekonomia wirtualnych światów – tendencje rozwoju	24
Tomasz Bernat: Egzogeniczne determinanty dominacji rynkowej na przykładzie Poczty Polskiej SA.....	37
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Wybrane determinanty kształtujące współpracę innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych z jednostkami PAN i szkołami wyższymi na terenie Polski Północno-Zachodniej.....	50
Agnieszka Bretyn: Wybrane aspekty jakości życia młodych konsumentów w Polsce	62
Grzegorz Bywalec: Transformacja gospodarcza a regionalne zróżnicowanie ubóstwa w Indiach	73
Magdalena Cyrek: Determinanty zatrudnienia w usługach tradycyjnych i nowoczesnych – analiza regionalna.....	83
Sławomir Czech: Czy wokół państwa opiekuńczego toczy się jeszcze spór o wartości?.....	95
Sławomir Czetwertyński: Możliwości poznawcze prawa Metcalfe’a w określaniu wartości ekonomicznej sieci komunikacyjnych.....	108
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Polityka i strategia rozwoju Unii Europejskiej w koncepcji ekonomii zrównoważonego rozwoju	118
Karolina Dreła: Zatrudnienie nietypowe	129
Paweł Drobny: Ekonomia personalistyczna jako próba reorientacji ekonomii	142
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Koszty bankructwa państwa	154
Małgorzata Gasz: Unia bankowa – w poszukiwaniu nowego paradygmatu na europejskim rynku bankowym	163
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Zmiana struktury dochodów w Polsce w relacji kapitał–praca z uwzględnieniem sektorów gospodarki narodowej	174
Anna Golejewska: Innowacje i sposoby ich pomiaru na poziomie regionalnym	184
Mariusz Grębowiec: Zachowania nabywcze konsumentów na rynku usług bankowych w świetle badań	195

Urszula Grzega: Oszczędności i zadłużenie polskich gospodarstw domowych.....	207
Jarosław Hermaszewski: Sytuacja finansowa gminy a wybory bezpośrednie w gminach. Wstęp do badań.....	218
Elżbieta Jantóń-Drozdowska, Maria Majewska: Wpływ globalizacji na wzrost poziomu specjalizacji w międzynarodowej wymianie handlowej..	228
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Możliwości oddziaływania na wzrost gospodarczy poprzez kontrolę poziomu ryzyka kredytowego w bankach przy wykorzystaniu systemów sztucznej inteligencji.....	240
Renata Jedlińska: Atrakcyjność inwestycyjna Polski – wybrane aspekty.....	252
Andrzej Jędruchniewicz: Inflacja jako cel polityki pieniężnej NBP.....	264
Michał Jurek: Wykorzystanie analizy duracji i wypukłości w zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej.....	276
Sławomir Kalinowski: Znaczenie eksperymentu w metodologii nauk ekonomicznych.....	287
Teresa Kamińska: Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych a kryzys finansowy.....	299
Renata Karkowska: Siła oddziaływania czynników makroekonomicznych i systemowych na wielkość globalnej płynności.....	311
Anna Kasprzak-Czelej: Determinanty wzrostu gospodarczego.....	323
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Analiza wpływu polityki stóp procentowych EBC na stabilność sektorów bankowych w wybranych krajach strefy euro – wnioski z kryzysu.....	334
Iwona Kowalska: Rozwój badań z zakresu ekonomii edukacji w paradygmacie interdyscyplinarności nauki.....	348
Ryszard Kowalski: Dylematy interwencjonizmu w czasach kryzysu.....	358
Jakub Kraciuk: Kryzysy finansowe w świetle ekonomii behawioralnej.....	370
Hanna Kruk: Rozwój zrównoważony w Regionie Morza Bałtyckiego na przykładzie wybranych mierników w latach 2005-2010.....	380
Kazimierz W. Krupa, Irmina Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Kapitał intelektualny jako akcelerator nowej ekonomii (tablice korelacyjne, pracownicy kluczowi).....	391
Anna Krzysztofek: Normy i standardy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.....	401
Krzysztof Kubiak: Transakcje w procesie przepływu wiedzy w świetle nowej ekonomii instytucjonalnej.....	413
Paweł Kulpaka: Model konsumpcji permanentnej M. Friedmana a keynesowskie funkcje konsumpcji – empiryczna weryfikacja wybranych teorii na przykładzie Czech.....	423
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: Rola kontroli zarządczej w procesie zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego.....	434
Natalia Mańkowska: Konkurencyjność instytucjonalna – wybrane problemy metodologiczne.....	445

Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Percepcja zaangażowania przez adeptów zarządzania – szansą czy ograniczeniem dla współczesnych firm	457
Jerzy Mieszaniec: Innowacje nietechnologiczne w przedsiębiorstwach przemysłowych sektora wydobywczego	469
Aneta Mikula: Ubóstwo obszarów wiejskich w krajach Unii Europejskiej – demografia i rynek pracy	481
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Wartość publiczna a legitymizacja	492
Janusz Myszczyński: Wykorzystanie koncepcji <i>social savings</i> w określeniu wpływu sektora kolejowego na wzrost gospodarczy Niemiec w początkach XX w.	500
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Zmiany w polityce handlowej Unii Europejskiej na początku XXI wieku	513
Anna Niewiadomska: Wydłużanie okresu aktywności zawodowej osób starszych w Polsce	524
Mariusz Nyk: Przeciętne wynagrodzenie a sytuacja na rynku pracy – przypadek województwa łódzkiego	536
Monika Pasternak-Malicka: Przesłanki ruchów migracyjnych Polaków z obszaru województwa podkarpackiego w kontekście kryzysu gospodarczego wywołanego kryzysem <i>subprime</i>	547
Jacek Pera: Budowa nowej architektury regulacyjnej w Europie jako element zarządzania ryzykiem niestabilności finansowej – rozwiązania pokryzysowe. Próba oceny i wnioski dla Polski	559
Renata Pęciak: Kryzysy w gospodarce w interpretacji Jeana-Baptiste’a Saya	573
Czesława Pilarska: Współczesny kryzys gospodarczy a napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski	584
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjna nauka a źródła jej finansowania	601
Adriana Politaj: Pomoc publiczna na subsydiowanie zatrudnienia w Polsce i w wybranych krajach Unii Europejskiej	617
Marcin Ratajczak: Odpowiedzialny biznes w aspekcie osiągniętych korzyści ekonomicznych na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu	628
Magdalena Rękas: Dieta w krajach Unii Europejskiej i czynniki wpływające na jej poziom – przegląd wybranych badań	638
Włodzimierz Rudny: Rozwiązania zintegrowane w modelach biznesowych	653
Krzysztof Rutkiewicz: Pomoc publiczna na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjność przedsiębiorstw w polityce konkurencji Unii Europejskiej w latach 2004-2010	663
Katarzyna Skrzyszewska: Konkurencyjność krajów Regionu Morza Bałtyckiego w świetle międzynarodowych rankingów	675
Tadeusz Sporek: Ewolucja i perspektywy grupy BRICS w globalnej gospodarce	684

Aleksander Surdej: Inwestycje w szkolenia zawodowe w świetle teorii ekonomicznej.....	695
Piotr Szajner: Wpływ zmienności kursu walutowego na międzynarodową konkurencyjność polskiego sektora żywnościowego	706
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: Problem skuteczności i efektywności decyzji menedżerskich w firmie w zakresie formułowania i wdrażania strategii	716
Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polska gospodarka internetowa – stan i perspektywy	729
Monika Utzig: Aktywa finansowe gospodarstw domowych a koniunktura gospodarcza	744
Agnieszka Wałęga: Nierówności dochodowe w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej	754
Grzegorz Wałęga: Wpływ spowolnienia gospodarczego na zadłużenie gospodarstw domowych w Polsce	766
Grażyna Węgrzyn: Formy zatrudnienia pracowników w Unii Europejskiej – aktualne tendencje	778
Barbara Wieliczko: Krajowa pomoc publiczna w UE w okresie obecnego kryzysu.....	790
Artur Wilczyński: Znaczenie kosztów alternatywnych w rachunku ekonomicznym gospodarstw rolnych	802
Renata Wojciechowska: Wieloznaczności językowe współczesnej ekonomii	813
Jarosław Wojciechowski: Ewolucja koncepcji funkcjonowania rynku w społecznej nauce Kościoła Katolickiego.....	823
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Znaczenie lokalnych grup działania w budowaniu kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	834
Grażyna Wolska: Kodeksy etyczne jako instrument poprawnych relacji między podmiotem gospodarczym a konsumentem.....	844
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Ekonomiczno-społeczne konsekwencje reklamy w segmencie leków OTC	853
Gabriela Wronowska: Oczekiwania pracodawców wobec absolwentów szkół wyższych w Polsce jako przykład bariery wejścia na rynek pracy... ..	861
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Źródła i bariery ciągłości wdrażania innowacji przez polskie przedsiębiorstwa.....	872
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Instytucjonalna struktura rynku pracy w Polsce	884
Małgorzata Zielenkiewicz: Upodabnianie się krajów pod względem poziomu dobrobytu w procesie integracji europejskiej	895
Mariusz Zieliński: Demografia i aktywność zawodowa ludności a poziom bezrobocia w Unii Europejskiej.....	907
Jerzy Żyżyński: Gospodarka jako spójny system strumieni pieniądza a problem racjonalności pakietu fiskalnego.....	917

Summaries

Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: The use of factor analysis for the assessment of socio-economic development on the local scale.....	23
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: The economy of virtual worlds – trend of development	36
Tomasz Bernat: Exogenous determinants of market dominance – Polish Post case	48
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Selected determinants forming innovative partnership of traditional industrial companies with units of Polish Academy of Sciences and universities in north-western Poland.....	61
Agnieszka Bretyn: Selected aspects of quality of life of young consumers in Poland	72
Grzegorz Bywalec: Economic transformation and regional disparity of poverty in India.....	82
Magdalena Cyrek: Determinants of employment in traditional and modern services – regional analysis	94
Sławomir Czech: Is the welfare state’s dispute over values still alive?	107
Sławomir Czetwertyński: Cognitive possibilities of Metcalfe’s law in defining the economic value of communication networks	117
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Policy and development strategy in the European Union in the conception of economics of sustainable development	128
Karolina Dreła: Untypical employment.....	141
Paweł Drobny: Personalist economics as an attempt at economics reorientation	153
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Costs of sovereign default.....	162
Małgorzata Gasz: Bank Union – in search of a new paradigm on the European banking market.....	173
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Change of income framework in capital-labour scheme in Poland, including the sector of national economy	183
Anna Golejewska: Innovations and the way of their measure at the regional level.....	194
Mariusz Grębowiec: Purchasing behavior of consumers on banking service market in the light of research	206
Urszula Grzega: Savings and debt of Polish households.....	217
Jarosław Hermaszewski: Financial situation of a commune vs. local elections. Introduction to the study	227
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maria Majewska: The impact of globalization on a higher specialization level in international exchange of goods ...	239
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Banks’ possibilities of influencing macroeconomic growth by the use of neural network systems in the credit risk control	250

Renata Jedlińska: Investment attractiveness of Poland – selected issues	263
Andrzej Jędruchniewicz: Inflation as a target of monetary policy of NBP ...	275
Michał Jurek: Use of duration and convexity analysis in interest rate risk management.....	286
Sławomir Kalinowski: The role of the controlled experiment in the methodology of economy	298
Teresa Kamińska: Economic activity structure of foreign direct investment and financial crisis	310
Renata Karkowska: The impact of macroeconomic and systemic factors on the global liquidity	322
Anna Kasprzak-Czelej: Determinants of economic growth	333
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The analysis of influence of the ECB interest rates' policy on a stability of bank sectors in selected countries of the eurozone – conclusions from the crisis.....	347
Iwona Kowalska: Development of research in the field of economics of education within the paradigm of interdisciplinarity of science	357
Ryszard Kowalski: The dilemmas of interventionism in times of crisis	369
Jakub Kraciuk: Financial crises in the light of behavioural economics.....	379
Hanna Kruk: Sustainable development in the Baltic Sea Region based on chosen indices in years 2005-2010	390
Kazimierz W. Krupa, Irmína Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Intellectual capital as an accelerator of the new economy (correlation tables, key employees)	400
Anna Krzysztofek: Norms and standards of social responsibility in enterprises	412
Krzysztof Kubiak: Transactions in the flow of knowledge in the light of new institutional economics	422
Paweł Kulpaka: M. Friedman's permanent consumption model and Keynesian consumption functions – empirical verification of selected theories on the example of Czech.....	433
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: The role of management control in management process of local self-government units.....	444
Natalia Mańkowska: Institutional competitiveness – selected methodological issues	456
Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Understanding the engagement by management adepts – a chance or a limitation for contemporary business	468
Jerzy Mieszaniec: Non-technological innovations in the industrial enterprises of mining sector.....	480
Aneta Mikula: Poverty of rural areas in the European Union member states – demography and labor market	491
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Public value and legitimacy	499

Janusz Myszczyzyn: Use of social savings concept in defining the role of railway sector on the economic growth in Germany in the early twentieth century	512
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Changes in trade policy of the European Union at the beginning of the twenty-first century	523
Anna Niewiadomska: Extending the period of professional activity of the elderly in Poland	535
Mariusz Nyk: Average salary and the situation on the labour market – case of Łódź Voivodeship	546
Monika Pasternak-Malicka: Reasons form migration of Poles from Subcarpathian Voivodeship in the context of the economic crisis caused by the subpreme crisis	558
Jacek Pera: Construction of a new regulatory architecture in Europe as an element of financial instability risk management – post-crisis solutions. Attempt of assessment and implications for Poland.....	572
Renata Pęciak: Crises in the economy in the interpretation of Jean-Baptiste Say	583
Czesława Pilarska: The contemporary economic crisis and foreign direct investment inflow into Poland	600
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovations in science and their financial sources	616
Adriana Politałaj: State aid for subsidizing of employment in Poland and in selected countries of the European Union	627
Marcin Ratajczak: Responsible business in the context of economic benefits gained on the example of agribusiness enterprises.....	637
Magdalena Rękas: Fertility rate in the European Union states and factors influencing the rate – review of selected surveys	652
Włodzimierz Rudny: Solution-based business models.....	662
Krzysztof Rutkiewicz: State aid for Research & Development & Innovation activities of enterprises in the European Union’s competition policy in the period 2004-2010.....	674
Katarzyna Skrzyszewska: Competitiveness of the Baltic Region countries in the context of international rankings	683
Tadeusz Sporek: Evolution and perspectives of BRICS group in the global economy.....	694
Aleksander Surdej: Investments in VET programmes: framework for an economic analysis	705
Piotr Szajner: The impact of exchange rated volatility on the competitiveness of Polish food sector on international markets	715
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: The problem of efficacy and effectiveness in the formulating and implementing of strategy decision making process	728

Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polish Internet economy – current state and future perspectives	743
Monika Utzig: Households' financial assets and economic prospect.....	753
Agnieszka Wałęga: Income inequality in the context of accession of Poland to the European Union	765
Grzegorz Wałęga: Impact of economic slowdown on households' debt in Poland	777
Grażyna Węgrzyn: Employment forms in the European Union – current trends.....	789
Barbara Wieliczko: State aid in the European Union in the period of the current crisis.....	801
Artur Wilczyński: The impact of opportunity costs on farms profitability.....	812
Renata Wojciechowska: Linguistic ambiguities of contemporary economics	822
Jarosław Wojciechowski: Evolution of free market concept in social teaching of the Catholic Church.....	833
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: The significance of local action groups in formation of social capital in rural areas	843
Grażyna Wolska: Ethical codes as a tool of correct relations between a firm and a consumer	852
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Marketing of OTC medicines in Poland on the example of television advertising	860
Gabriela Wronowska: Expectations of employers towards graduates of universities in Poland as an example of barriers to enter the labor market	871
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Sources and barriers of persistence of innovation of Polish manufacturing companies	883
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Institutional structure of the labor market in Poland	894
Małgorzata Zielenkiewicz: Convergence of the countries in terms of social welfare in the process of European integration	906
Mariusz Zieliński: Demography and economically active population vs. the level of unemployment in the European Union.....	916
Jerzy Żyżyński: Economy as a consistent system of money flows vs. the issue of fiscal pact rationality	931

Jacek Pera

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

BUDOWA NOWEJ ARCHITEKTURY REGULACYJNEJ W EUROPIE JAKO ELEMENT ZARZĄDZANIA RYZYKIEM NIESTABILNOŚCI FINANSOWEJ – ROZWIĄZANIA POKRYZYSOWE. PRÓBA OCENY I WNIOSKI DLA POLSKI

Streszczenie: W opracowaniu omówiono: pojęcie i istotę stabilności i niestabilności finansowej, działania na rzecz stabilności finansowej – ujęcie systemowe i teorii ekonomii, budowę nowej architektury regulacyjnej w Europie jako elementu zarządzania ryzykiem niestabilności finansowej oraz rozwiązania pokryzysowe i wnioski dla Polski. Budowa nowej architektury finansowej w Europie będzie na pewno miała zasadniczy wpływ na ograniczenie ryzyka niestabilności finansowej. Intensyfikacja współpracy międzynarodowej i reforma globalnych instytucji nadzorczych to tylko pierwszy krok do wzmocnienia skuteczności nadzoru nad rynkami finansowymi. Najważniejszymi obszarami do dalszych zmian są: analiza ryzyk makrosystemowych, wzmocnienie nadzoru bankowego oraz lepsza regulacja ryzykownych instrumentów finansowych.

Słowa kluczowe: ryzyko, niestabilność finansowa, stabilność finansowa, architektura, regulacje.

1. Wstęp

W warunkach postępującej globalizacji i stopniowego powstawania coraz bardziej zintegrowanego rynku usług finansowych w Europie kwestia stabilności finansowej i zarządzania kryzysowego nabiera szczególnego znaczenia. Wynika to z przynajmniej dwóch przyczyn: większego ryzyka zarażenia systemu krajowego przez zaburzenia powstałe poza granicami kraju oraz przeniesienia na szczebel międzynarodowy problemu zasad współdziałania poszczególnych podmiotów w ramach sieci bezpieczeństwa sektora finansowego.

Ostatni kryzys spowodował, że rynek stracił zaufanie do wypłacalności i płynności wielu instytucji finansowych, a niestabilność w sektorze bankowym ujawniła się także w całym systemie finansowym i realnej gospodarce, co spowodowało ogromne problemy z płynnością i dostępnością kredytów. Wskazał jednocześnie, że

zaburzenia występujące na poszczególnych rynkach cząstkowych globalnego systemu finansowego mogą rozprzestrzeniać się na inne rynki, ograniczając znacznie ich płynność i ujawniając niedostatki płynności w instytucjach finansowych. Dlatego też konieczne było podjęcie skoordynowanych, wielopłaszczyznowych działań ze strony zarówno krajowych, jak i międzynarodowych instytucji zmierzających do podtrzymania stabilności systemu finansowego globalnie, jak również na krajowych rynkach finansowych.

Celem opracowania jest przedstawienie głównych tendencji zmian w pokrzyżowanym systemie regulacyjnym. W opracowaniu zastosowano podejście retrospektywne do zagadnienia, które wynika z przyjętych rozwiązań i praktyk rynkowych oraz doświadczeń autora w tym zakresie.

2. Pojęcie i istota stabilności i niestabilności finansowej

Na potrzeby niniejszego opracowania istotne wydaje się w pierwszej kolejności zdefiniowanie pojęcia stabilności i niestabilności finansowej. W literaturze przedmiotu można spotkać różne definicje stabilności finansowej. Według T. Padoa-Schioppa, stabilność finansowa oznacza stan, w którym system finansowy jest zdolny do wytrzymania wstrząsów bez poddania się narastającym zagrożeniom, które niekorzystnie wpływają na alokację oszczędności, możliwość ich inwestycji i funkcjonowanie płatności w gospodarce¹. Podobnie definiuje pojęcie stabilności finansowej J.K. Solarz, określając ją jako stan dynamicznej i trwałej równowagi na powiązanych ze sobą rynkach finansowych².

Stabilność finansowa jest definiowana również jako brak zagrożenia wystąpienia kryzysu finansowego, rozumianego jako pojawienie się silnych zakłóceń w systemie pośrednictwa finansowego, powodujących zaburzenia w realnej sferze gospodarki. Kryzys finansowy może być następstwem załamania się zaufania do stabilności całego systemu finansowego gospodarki lub jego poszczególnych elementów. O zagrożeniu dla stabilności systemu finansowego można mówić wówczas, gdy wielkość strat, jakie mogą ponieść instytucje finansowe w danym kraju w następstwie nieoczekiwanego pogorszenia się sytuacji w ich gospodarce finansowej, zaczyna być duża w stosunku do posiadanych przez nie kapitałów, co wiąże się z ryzykiem ich niewypłacalności³.

---

¹ T. Padoa-Schioppa, *Central Banks And Financial Stability: Exploring A Land In Between*, Second ECB Central Banking Conference Frankfurt am Main 24 and 23 October 2002; <http://www.ecb.int> [data odczytu: 18.03.2013].

² J.K. Solarz, *Międzynarodowy system finansowy. Analiza instytucjonalno-porównawcza*, Warszawa 2001, s. 195-200.

³ G. Banczerewicz, *Kryteria klasyfikacji i uprzywilejowana pozycja banków ważnych systemowo oraz wyrównywanie szans banków w systemie finansowym*, „Bank i Kredyt” 2005, nr 11-12, s. 26; Raport o stabilności systemu finansowego – 2003, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2004, s. 7.

Warunkiem stabilności finansowej jest stabilność kluczowych instytucji finansowych, jak również rynków finansowych, czyli możliwość przeprowadzania transakcji w zaufaniu i po cenach odzwierciedlających podstawowe procesy gospodarcze i niepodlegających znacznym, okresowym wahaniom⁴.

Warto zaznaczyć, że definicja stabilności systemowej jest określana przez negację, tj. przez wskazanie sytuacji, gdy nie istnieje stabilność finansowa, a nie w formie wprost zdefiniowanej sytuacji charakteryzującej stabilność finansową.

Brak stabilności finansowej wiąże się z wystąpieniem ryzyka wielu negatywnych zjawisk w sektorze finansowym i sferze realnej. Słabość i nieefektywność sektora finansowego w znacznym stopniu ograniczają pole manewru polityki gospodarczej i często prowadzą do niewłaściwych reakcji. Niestabilny system finansowy osłabia transmisję mechanizmów polityki monetarnej do gospodarki (głównie poprzez stopy procentowe) i komplikuje jej prowadzenie oraz formułowanie celów. Utrudnione jest oszacowanie reakcji podmiotów gospodarczych na dane decyzje i długości opóźnień.

Makroekonomiczne źródła niestabilności generalnie osłabiają system finansowy, natomiast przyczyny mikroekonomiczne zmniejszają odporność wewnętrzną systemu na szoki i wzmacniają ich negatywne efekty. Przejawia się to za pośrednictwem wielu różnorodnych zjawisk. Należą do nich m.in.⁵:

A. słabość i nieefektywność instytucji finansowych (w szczególności banków komercyjnych),

B. hazard moralny (pokusa nadużycia – występowanie warunków umożliwiających podejmowanie przez podmioty gospodarcze nazbyt dużego ryzyka na globalną skalę),

C. niedorozwój sektora bankowego,

D. nieprawidłowy lub powolny rozwój rynków kapitałowych,

E. zmienność cen i inflacja aktywów,

F. niski zwrot z aktywów,

G. wysoka kapitałochłonność inwestycji i wzrostu gospodarczego,

H. spowolnienie tempa wzrostu gospodarczego,

I. duża wrażliwość na szoki zewnętrzne i ataki spekulacyjne,

J. zwiększone ryzyko zarażenia (*contagionrisk*) – efekt domina, oznacza, że kryzys w jednym kraju może być przyczyną kryzysu w innym kraju.

Stabilność finansowa powinna zatem podlegać szczególnej ochronie, ponieważ jest jednym z elementów wzrostu gospodarczego, a przez to powinna być przedmiotem szczególnego zainteresowania i troski narodowych systemów finansowych oraz całej gospodarki światowej. Powinna ona również być uznawana za dobro publicz-

⁴ A. Crockett, *Why is financial stability a goal of public policy?*, [w:] *Maintaining financial stability in a global economy*, A Symposium sponsored by the Federal Reserve Bank of Kansas City, Jackson Hole 1997, s. 8-14.

⁵ M. Kiedrowska, P. Marszałek, *Stabilność finansowa – pojęcie, cechy i sposoby jej zapewnienia*, „Bank i Kredyt” IV 2002, s. 18-19.

ne, wymuszające i uzasadniające interwencję państw, które swoimi działaniami winny zapobiegać wystąpieniu ryzyka wymienionych powyżej zjawisk i ograniczać je.

3. Działania na rzecz stabilności finansowej – ujęcie systemowe i teorii ekonomii

Stabilny system finansowy stwarza warunki zrównoważonego wzrostu, umożliwia efektywną alokację zasobów oraz sprawne dokonywanie rozliczeń. Oczywiście staje się więc znaczenie działań na rzecz zapewnienia stabilności finansowej. Działania te określa się często mianem tworzenia nowej architektury międzynarodowego systemu finansowego. Pod pojęciem tym kryją się instytucje, reguły polityki i procedury mające sprzyjać zapobieganiu kryzysom finansowym bądź też – jeżeli mimo wszystko kryzysy te nastąpią – łagodzeniu ich przebiegu i przez to sprzyjaniu stabilności⁶.

Działania na rzecz stabilności finansowej powinny być prowadzone z uwzględnieniem minimalizacji ryzyka w zakresie następujących obszarów⁷:

- *Zapobieganie kryzysom*

Środki zapobiegawcze, niezbędne dla zminimalizowania ryzyka wystąpienia kryzysu, mogą być podejmowane zarówno przez odpowiednie władze i sektor prywatny w danym kraju, jak i przez międzynarodowe organizacje. Szczególnie istotne są tu działania instytucji finansowych oraz przedsiębiorstw.

- *Zarządzanie ryzykiem i nadzór (skala mikro)*

Jako środek pozwalający na ograniczenie tego źródła niestabilności wymienia się konieczność przestrzegania w skali światowej odpowiednich kodeksów zarządzania ryzykiem w skali mikro. Dotyczy to zarówno instytucji finansowych, jak i przedsiębiorstw. Podejście regulacyjne musi ustąpić miejsca podejściu „nadzorującemu” (*supervisory approach*)⁸. Instytucja sprawująca nadzór w większym stopniu jest zainteresowana, czy działalność nadzorowanej instytucji jest bezpieczna. Innymi słowy, ważniejszy od zaangażowania w konkretne operacje jest stosunek banku do kontroli i zarządzania ryzykiem. Podejście polegające na sprawowaniu nadzoru oparte na ryzyku (*riskbased approach*) jest coraz częściej stosowane w krajowych systemach finansowych. Podkreśla się, że jest ono jednym z trzech elementów nowej filozofii sprawowania nadzoru, tworzącej bodźce do przejmowania przez instytucje finansowe odpowiedzialności za własną działalność i odpowiednią kontrolę ryzyka (sprzyjając przez to stabilności finansowej). Pozostałymi jej elementami są: zapewnienie, że ocena adekwatności kapitałowej danej instytucji finansowej będzie

---

⁶ W. Małecki, A. Sławiński, R. Piasecki, U. Żuławska, *Kryzysy walutowe*, PWN, Warszawa 2001, s. 29.

⁷ M. Kiedrowska, P. Marszałek, *Stabilność finansowa – pojęcie, cechy i sposoby jej zapewnienia*, „Bank i Kredyt” IV 2002, s. 11-17.

⁸ F.S. Mishkin, *Prudential supervision; why is it important and what are the issues?*, NBER Working Paper, No. 7926, Cambridge, September 2000, s. 16.

dostosowana do jej profilu ryzyka oraz zwiększenie wpływu sił rynkowych na decyzje zarządów⁹.

- *Makroekonomiczne środki prewencyjne*

Obok wprowadzania odpowiednich norm ostrożnościowych i standardów zarządzania w skali mikro, stabilność finansową można umacniać również poprzez odpowiednie makroekonomiczne środki ostrożnościowe, odnoszące się przede wszystkim do kształtu polityki gospodarczej danego państwa. W następstwie ostatniego kryzysu organizacje międzynarodowe podjęły wiele inicjatyw w tym zakresie, czego efektem było zwiększenie przejrzystości ich działań oraz wprowadzenie tzw. kodeksów właściwego postępowania w zakresie polityki pieniężnej i fiskalnej. Polityce pieniężnej przypisuje się coraz większą rolę w utrzymaniu stabilności finansowej, składając na nią coraz większą odpowiedzialność. Polityka pieniężna, bez względu na jej wpływ na stabilność finansową, powinna być spójna z innymi dziedzinami polityki gospodarczej, tworząc precyzyjnie określone pole działania podmiotów gospodarczych. Dotyczy to przede wszystkim polityki strukturalnej i fiskalnej.

Stabilność finansowa jest również uzależniona od systemu kursowego. Zdaniem A. Sławińskiego, kryzysy finansowe przyspieszyły proces odchodzenia od stałych kursów walutowych. Ich obrona w przypadku ataku spekulacyjnego jest bardzo trudna lub nawet niemożliwa. Szanse powodzenia ataku spekulacyjnego maleją natomiast, jeżeli dany kraj stosuje kurs płynny. Ogranicza to także możliwość zadłużania się przedsiębiorstw za granicą (bez zabezpieczania przed ryzykiem kursowym) oraz zwiększa możliwości kontrolowania skali ewentualnej dewaluacji¹⁰.

Sposobu na zwiększenie stabilności systemu finansowego często upatruje się w kontroli przepływów kapitałowych. Miałyby one zmniejszyć ryzyko ich gwałtownych odplywów, destabilizujących system finansowy i całą gospodarkę, a przez to możliwość spekulacji.

- *Przywracanie stabilności*

Nawet najlepiej zaprojektowane i wprowadzone rozwiązania nie zapewnią stabilności finansowej. Pojawianie się kryzysów jest w zasadzie nieuniknione. W takiej sytuacji zadaniem odpowiednich władz staje się tzw. zarządzanie kryzysem (*crisis management*). Proces ten można zdefiniować jako zespół podejmowanych przez władze działań, mających na celu zahamowanie kryzysu finansowego oraz uniknięcie jego negatywnych skutków dla sektora finansowego i sfery realnej.

Do celów badawczych można wyróżnić cztery fazy procesu zarządzania kryzysem. Są nimi¹¹:

- 1) identyfikacja problemu,
- 2) wymiana niezbędnych informacji,

⁹ W. McDonough, *The role of financial stability*, "BIS Review" no. 35/2001, s. 2-3.

¹⁰ W. Małecki, A. Sławiński, R. Piasecki, U. Żuławska, *op. cit.*, s. 195.

¹¹ M. Kiedrowska, P. Marszałek, *Stabilność finansowa – pojęcie, cechy i sposoby jej zapewnienia*, „Bank i Kredyt” IV 2002, s. 13.

3) skoordynowanie niezbędnych działań władz, mające na celu wybór najlepszego i spójnego rozwiązania,

4) podjęcie i realizacja decyzji.

Wymienione powyżej obszary i działania zmierzające do uzyskania stabilizacji finansowej w gospodarce stanowią równocześnie ograniczenie, a nawet eliminację ryzyka, które – przy braku podjęcia tych działań – taką stabilizację destabilizuje.

4. Budowa nowej architektury regulacyjnej w Europie jako element zarządzania ryzykiem niestabilności finansowej

Elementarnym działaniem w zakresie zarządzania ryzykiem niestabilności finansowej są w pierwszej kolejności działania po stronie regulatorów. To od jakości, uniwersalności i nowoczesności wydanych rekomendacji, regulacji i zaleceń oraz zmian w architekturze instytucjonalnej – będących wynikiem działań nadzoru finansowego – w zasadniczym stopniu zależy stopień zagrożenia ryzykiem niestabilności finansowej. Działania te powinny być zatem na tyle efektywne, żeby ryzyko to skutecznie mitygować.

Nadzór finansowy powinien zapewnić stabilność systemową, bezpieczeństwo instytucji finansowych, sprawny i przejrzysty sposób prowadzenia transakcji oraz ochronę konsumenta usług finansowych¹².

Ostatni kryzys finansowy wymusił na rządach poszczególnych państw, ale przede wszystkim na regulatorach, gruntowną i wieloaspektową przebudowę systemu regulacyjnego. Pokazał on również niską efektywność istniejącej sieci nadzoru finansowego w wielu krajach, która nie zapewniła dostatecznej stabilności finansowej narodowym rynkom, oraz potrzebę większej centralizacji i koordynacji decyzji nadzorczych na szczeblu paneuropejskim czy globalnym czy potrzeby koordynacji systemów gwarantowania depozytów w Unii Europejskiej, aby zapobiec arbitrażowi między poszczególnymi krajami¹³. W następstwie globalnego kryzysu finansowego lat 2007 i 2008 Komisja Europejska rozpoczęła nową inicjatywę opartą na zaleceniach komisji de Larosière'a, która opracowała podstawy nowego systemu regulacji europejskich. Od 1 stycznia 2011 r. w Unii Europejskiej funkcjonuje nowy Europejski System Nadzoru Finansowego, którego celem jest zapewnienie stabilności finansowej i zaufania do systemu finansowego oraz ochrona konsumentów usług finansowych. W skład Europejskiego Systemu Nadzoru Finansowego wchodzi¹⁴:

---

¹² *Banking Supervision at the Crossroads*, red. T. Kuppens, H. Prast, S. Wesseling, E. Elgar Publishing, Cheltenham 2003.

¹³ E. Miklaszewska, *Pokryzysowa reregulacja europejskiego rynku bankowego. Skutki dla Polski*, PTE, Zeszyty Naukowe nr 11, Kraków 2011, s. 46.

¹⁴ *Ibidem*, s. 47. Na podstawie: *Europejski System Nadzoru Finansowego*, Komisja Nadzoru Finansowego, www.knf.gov.pl [data odczytu: 20.03.2013].

1) Europejska Rada ds. Ryzyka Systemowego (European Systemic Risk Board – ESRB),

2) Europejskie Urzędy Nadzoru (European Supervisory Authorities – ESA), powołane w miejsce dotychczas funkcjonujących komitetów nadzorców europejskich (CEBS, CEIOPS, CESR) i umiejscowione w dotychczasowych siedzibach tych komitetów, czyli w Londynie, Frankfurtcie i Paryżu:

- Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (European Banking Authority – EBA),
- Europejski Urząd Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych (European Insurance and Occupational Pensions Authority – EIOPA),
- Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (European Securities and Markets Authority – ESMA).

3) Wspólny Komitet Europejskich Urzędów Nadzoru (Joint Committee),

4) właściwe organy lub organy nadzoru państw członkowskich określone w odpowiednich aktach unijnych.

Nowe Europejskie Urzędy Nadzoru mają szeroko zdefiniowany zakres uprawnień i kompetencji. Do ich zadań należy m.in. przyczynianie się do ustanowienia wspólnych standardów i praktyk nadzorczych, spójnego stosowania aktów unijnych, przeprowadzanie analizy wzajemnych ocen właściwych organów (*peer-review*), monitorowanie zmian na rynkach podlegających ich kompetencjom, w tym ścisła współpraca z ESRB w zakresie monitorowania ryzyka systemowego. Urzędy te nie sprawują bezpośredniego nadzoru nad instytucjami finansowymi, ale mają możliwość wydawania w określonych sytuacjach decyzji wiążących krajowe organy nadzoru. Urzędowi zostały przyznane również kompetencje związane z ochroną konsumentów¹⁵.

Na tle tych działań innowacyjnym projektem o charakterze regulacyjnym i nadzorczym, który wzbudził wiele kontrowersji, było powołanie Unii Bankowej. koncepcja utworzenia zintegrowanych nadzorczych ram finansowych (tzw. Unii Bankowej) została przedstawiona przez przewodniczącego Komisji J.M. Barroso na nieformalnym posiedzeniu Rady Europejskiej 23 maja 2012 r.

Na szczycie Rady Europejskiej w dniach 28-29 czerwca 2012 Herman Van Rompuy, we współpracy z przewodniczącymi Komisji i Eurogrupy oraz prezesem Europejskiego Banku Centralnego, przedstawił sprawozdanie pt. „W kierunku faktycznej unii gospodarczej i walutowej”, które określa cztery filary przyszłej Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW): zintegrowane ramy finansowe, budżetowe, polityki gospodarczej oraz zapewnienie niezbędnej demokratycznej legitymacji. Ten ostatni element oznacza ściśle zaangażowanie Parlamentu Europejskiego i parlamentów narodowych. Zintegrowane ramy finansowe, obejmujące wszystkie państwa członkowskie, mają się składać z następujących elementów:

- a) jednolitego europejskiego systemu nadzoru bankowego,
- b) europejskiego systemu gwarantowania depozytów,

¹⁵ *Ibidem*.

c) europejskiego systemu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków.

12 września 2012 r. Komisja przedstawiła plan działania na rzecz Unii Bankowej. Dotyczy on jednolitego mechanizmu nadzorczego dla banków w strefie euro z kluczowymi uprawnieniami Europejskiego Banku Centralnego. Komisja wezwała Radę i Parlament Europejski do ich przyjęcia do końca 2012 r.

Podstawą prawną nowej architektury nadzoru finansowego jest pięć aktów prawnych Parlamentu Europejskiego i Rady UE z dnia 24 listopada 2010 r. i jeden akt o charakterze nieustawodawczym:

- Rozporządzenie nr 1092/2010 w sprawie wspólnotowego nadzoru makroostrożnościowego nad systemem finansowym i ustanowienia Europejskiej Rady ds. Ryzyka Systemowego,
- Rozporządzenie nr 1093/2010 w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego,
- Rozporządzenie nr 1094/2010 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych,
- Rozporządzenie nr 1095/2010 w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych,
- Dyrektywa 2010/78/UE w sprawie zmiany dyrektyw 1998/26/WE, 2002/87/WE, 2003/6/WE, 2003/41/WE, 2003/71/WE, 2004/39/WE, 2004/109/WE, 2005/60/WE, 2006/48/WE, 2006/49/WE i 2009/65/WE w odniesieniu do uprawnień Europejskiego Urzędu Nadzoru (określana jako Omnibus I),
- Rozporządzenie Rady UE nr 1096/2010 z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie powierzenia Europejskiemu Bankowi Centralnemu szczególnych zadań w zakresie funkcjonowania Europejskiej Rady ds. Ryzyka Systemowego¹⁶.

Przyjęte dotychczas rozwiązania w ramach prac nad nową architekturą nadzorczą w Europie umożliwią poddanie procesowi wiążącej mediacji spraw podległych nadzorcom instytucji grupowych (akceptacja modeli wewnętrznych, monitorowanie transakcji wewnątrzgrupowych, koncentracji ryzyka, wypłacalności całej grupy, ryzyka konfliktu interesów pomiędzy podmiotami znajdującymi się w grupie, prawidłowości zarządzania ryzykiem, rzetelności i poprawności kontroli wewnętrznej). Jest to na pewno korzystne i dobre rozwiązanie, które w znacznym stopniu przyczyni się do ograniczania wystąpienia potencjalnej niestabilności finansowej.

Najistotniejsze zmiany w regulacjach nadzorczych nowej architektury regulacyjnej dotyczą banków, które są jej główną „stroną wykonawczą” zaleceń i rekomendacji. I tak pierwszą kluczową zmianą przyjętą w nowelizacji jest dopuszczenie możliwości zaliczania hybrydowych instrumentów kapitałowych do funduszy podstawowych banku¹⁷. Instrumenty terminowe oraz instrumenty bez ustalonego ter-

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Do funduszy tych będą mogły być zaliczane instrumenty hybrydowe, które łączą w sobie cechy instrumentów dłużnych i instrumentów właścicielskich o nieustalonym terminie wykupu lub terminie

minu wykupu mogą być wykupywane bądź umarzone wyłącznie po wcześniejszym uzyskaniu zgody ze strony organu nadzorczego. Zgoda taka może być udzielona wyłącznie wtedy, gdy wniosek zostanie złożony z inicjatywy samego emitenta, a wykup tych instrumentów nie będzie miał negatywnego wpływu na sytuację banku.

Najistotniejsze zmiany dotyczą jednak limitów koncentracji zaangażowania. Z punktu widzenia banków taka regulacja jest mało korzystna, jednak globalnie ma istotny wpływ na poziom bezpieczeństwa finansowego banku. Samo zalecenie dotyczy zmianę formuły wyznaczania limitów, jak również koncepcji stosowania wyłączeń¹⁸.

Istotne zmiany zostały przewidziane także w zakresie wyłączeń spod limitu koncentracji zaangażowania. Obecnie państwa członkowskie mają prawo samodzielnie określić listę wyłączeń na podstawie dwóch list przygotowanych przez „meganadzór UE”, a mianowicie:

A. Pierwsza lista jest obligatoryjna dla wszystkich państw członkowskich i zawiera większość obecnych pozycji z wyłączeniem: weksli handlowych, obligacji zabezpieczonych, pakietów akcji w zakładach ubezpieczeń społecznych oraz niektórych transakcji leasingowych. Do listy tej dodano jednak należności rządów regionalnych i władz lokalnych państw członkowskich oraz ekspozycje wobec klientów.

B. Druga lista jest zbiorem fakultatywnym, z którego korzystać może państwo członkowskie, określając krajowe wyłączenia. Na liście tej znajdują się m.in.: obligacje zabezpieczone, należności od władz lokalnych i władz centralnych oraz gwarantowane przez takie władze, jeśli przypisano im wagę ryzyka 20%. Są tam również należności od banku centralnego w postaci wymaganych rezerw obowiązkowych utrzymywane w banku centralnym i denominowane w walucie krajowej.

Określono również zakres informacji, jakie instytucja kredytowa będzie musiała przekazywać organom nadzoru z tytułu koncentracji zaangażowani oraz wskazano, iż częstotliwość przekazywania tych informacji ma być co najmniej półroczna¹⁹.

Istotną przyjętą modyfikacją jest nowelizacja w zakresie sekurytyzacji, a w szczególności określanie ekspozycji na przetransferowywanie ryzyka kredytowego. Przyjęte rozwiązania obowiązują do 2011 roku. W przypadku wcześniej zawartych transakcji nowe rozwiązania będą stosowane od 2015 roku jedynie wtedy, gdy do transakcji będą dodawane nowe ekspozycje bazowe lub zamieniane wcześniej istniejące.

---

ich pierwotnej zapadalności wynoszącym co najmniej 30 lat. Instrumenty te mogą zawierać przy tym jedną lub więcej opcji kupna według wyłącznego uznania emitenta.

¹⁸ Dotyczy to głównie dwóch rodzajów limitów: 25% funduszy własnych banku na zaangażowanie wobec klienta oraz 25% funduszy własnych lub kwoty 150 mln euro na zaangażowanie wobec innej instytucji kredytowej. W przypadku, gdy kwota 150 mln euro przekracza 25% funduszy własnych instytucji kredytowej – wysokość limitu nie może przekroczyć 100% funduszy własnych instytucji kredytowej.

¹⁹ J. Koleśnik, *Kształt nadzoru bankowego i regulacji nadzorczych w Unii Europejskiej i w Polsce*, [w:] *Instrumenty i regulacje bankowe w czasie kryzysu*, Difin, Warszawa 2010, s. 46.

Ważnymi zmianami w zakresie ograniczania ryzyka niepewności przez jego przeniesienie są prace dotyczące współczynnika dźwigni (*leverage ratio*), który miałby obrazować zdolność banku do absorpcji strat oraz mógłby służyć do limitowania nadmiernego wzrostu sumy bilansowej. Drugą miarą jest współczynnik podstawowego finansowania (*corefunding ratio*), mający opierać się na płynności.

Kluczową rolę w kształtowaniu budowy nowej architektury regulacyjnej w Europie odgrywa Komitet Bazylejski. Rozpoczął on proces nowelizacji międzynarodowych standardów nadzorczych dotyczących płynności. W jego ramach prowadzone są również konsultacje zmierzające do dalszego uszczegółowienia przedstawionych propozycji, które będą następnie przyjęte przez organy nadzoru w poszczególnych krajach. Podkreśla się konieczność wprowadzenia procedur prognozowania przepływów pieniężnych, wyznaczania limitów płynności oraz przeprowadzania testów warunków skrajnych.

Nowe zalecenia Komitetu Bazylejskiego stanowią propozycję wzmocnienia globalnego kapitału i płynności. Postulują one podnoszenie jakości, spójności i przejrzystości bazy kapitałowej. To gwarantuje, że system bankowy będzie bardziej zdolny do absorpcji wstrząsów wynikających ze stresu finansowego i gospodarczego, niezależnie od źródła, tym samym nastąpi zmniejszenie ryzyka przecieku z sektora finansowego do realnej gospodarki i pokrycia strat, podniesienia jakości poziomu 1 bazy kapitałowej i jego harmonizacji z innymi elementami struktury kapitału. Komitet proponuje zwiększenie wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego kontrahentów, wynikających z instrumentów pochodnych, repo papierów wartościowych i działalności finansowej. Podkreśla znaczenie nadzoru oceny adekwatności ryzyka płynności banku, zarządzania i poziomu płynności oraz znaczenie skutecznej współpracy między organami nadzoru w przewidywaniu problemów związanych z zapewnieniem stabilności systemu bankowego.

Komitet Bazylejski kładzie nacisk na następujące obszary zarządzania ryzykiem płynności: system zarządzania płynnością i nadzór władz banku, zasady polityki płynności, metodologię pomiaru płynności, plany zarządzania płynnością finansową (z uwzględnieniem waluty płynności), kontrolę wewnętrzną i nadzorczą, dyscyplinę informacyjną (nadzorczą i rynkową). Specyficzny charakter ryzyka płynności i różnorodność podmiotów, do jakich stosują się wytyczne, powoduje, że Komitet Bazylejski sugeruje wprowadzenie elastycznych rozwiązań regulacyjnych²⁰.

5. Rozwiązania pokryzysowe w zakresie budowy nowej architektury regulacyjnej. Wnioski dla Polski

Przyjęta przez Unię Europejską nowa pokryzysowa struktura regulacyjna jest złożona i oparta na wielu nowych agencjach. Będzie ona kosztowna, a znaczną część

²⁰ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Nowe ujęcie zaleceń nadzorczych przez Komitet Bazylejski*, www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/37117 [data odczytu: 18.03.2013].

kosztów mają pokryć narodowe organy regulacyjne. Koszty i obciążenia administracyjne są szczególnie dotkliwe dla krajów goszczących, takich jak Polska, dla których ryzyko systemowe jest mniejszym priorytetem niż np. kontrola nad zagranicznymi oddziałami kredytowymi²¹.

Pomimo zasadniczych zmian, jakie miały miejsce w polskich regulacjach nadzorczych od 2007 r., związanych z implementacją dyrektywy CRD²² – system regulacyjny wciąż ewoluuje. Skutkiem tego procesu jest wdrażanie w polskim systemie finansowym kilku rekomendacji nadzorczych (np. T, M, D, I)²³, które po implementacji będą zdecydowanie ograniczać skutki wystąpienia ryzyka niestabilności finansowej.

Na skutek budowy nowej architektury regulacyjnej w Europie w dniu 1 stycznia 2009 r. weszły w życie w Polsce nowe uchwały, które pomimo swojego porządkującego charakteru zawierały także istotne zamiany merytoryczne. Należały do nich:

a) Limity koncentracji zaangażowania – zmiany w zakresie stosowanych wyłączeń spod limitów koncentracji zaangażowania, z uwzględnieniem przewidywanych zmian dyrektywy CRD. Zaostrzone zostały przepisy dotyczące głównie zaangażowań międzybankowych poprzez wprowadzenie konieczności uwzględniania w limitach koncentracji zaangażowania wobec podmiotów powiązanych kapitałowo i organizacyjnie.

b) Ograniczono możliwość uwzględniania w wyłączeniach spod limitów koncentracji – do 50% wartości – zabezpieczeń zastawem na akcjach i dłużnych papierach wartościowych; zaangażowania w zakładach ubezpieczeń społecznych oraz zaangażowanie wobec banków centralnych i rządów finansowych, w walucie kredytobiorcy, którym nie można przypisać zerowej wagi ryzyka.

c) Uchwała nr 314/2009 w sprawie innych pozycji bilansu banku zaliczanych do funduszy podstawowych banku, a mianowicie: obligacji zamiennych oraz obligacji długoterminowych²⁴.

Polskie regulacje będą musiały być dalej modyfikowane, głównie pod kątem dostosowywania nowych zasad współpracy pomiędzy nadzorcami, jak również projektowanych nowych ram bezpieczeństwa finansowego.

---

²¹ E. Miklaszewska, *Pokryzysowa reregulacja europejskiego rynku bankowego. Skutki dla Polski*, PTE, Zeszyty Naukowe nr 11, Kraków 2011, s. 52.

²² CRD (*Capital Requirement Directive*) – jest to tzw. dyrektywa w sprawie wymogów kapitałowych. CRD została uchwalona przez Parlament Europejski 28 września 2005 r., natomiast jej postanowienia obowiązują państwa członkowskie Unii Europejskiej od 1 stycznia 2007 r.

²³ T – dotycząca dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych, M – dotycząca zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach, D – zarządzania ryzykami towarzyszącymi systemom informatycznym i telekomunikacyjnym używanym przez banki, I – dotycząca zarządzania ryzykiem walutowym w bankach oraz zasad dokonywania przez banki operacji obciążonych ryzykiem walutowym.

²⁴ J. Koleśnik, *Kształt nadzoru bankowego i regulacji nadzorczych w Unii Europejskiej i w Polsce*, [w:] *Instrumenty i regulacje bankowe w czasie kryzysu*, Difin, Warszawa 2010, s. 50.

Polski system finansowy – podobnie jak pozostałych krajów UE – będzie musiał uczestniczyć (i ponosić koszty) w nowej europejskiej architekturze regulacyjnej. Harmonizacja rynków finansowych i rozwiązań regulacyjnych jest potrzebna w skali europejskiej, jednak dla Polski, jak też innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej reforma regulacyjna powinna mieć nie tylko charakter stabilizacyjny, ale proefektywnościowy – w tym zakresie inne są priorytety europejskich krajów wysoko i słabiej rozwiniętych.

Mimo że krótkoterminowe skutki kryzysu wydają się dla Polski niewielkie (spowolnienie wzrostu, mniejsza rentowność i efektywność, jednak bez negatywnego wpływu na ogólną stabilność sektora bankowego), długoterminowy wpływ może być silnie ujemny. Kryzys utrwali tradycyjny model polskiej bankowości, co może mieć negatywny wpływ na długoterminową innowacyjność i wzrost gospodarczy, który musi być oparty na innowacji i podejmowaniu ryzyka, również na rynku finansowym.

Dla Polski, w której dominuje bardzo silna obecność kapitału zagranicznego – w tym globalnych grup bankowych – ważną kwestią jest wzmocnienie roli nadzorca goszczącego i możliwości wpływania na działalność transgranicznych instytucji finansowych. Wydaje się, że nowa architektura europejska osłabia kompetencje nadzoru krajowego w tym zakresie²⁵.

Dalsze zmiany w polskim systemie regulacyjnym powinny uwzględniać tendencje i zalecenia ogólnoświatowe:

- Po pierwsze: centralny organ regulacyjny (tak jak bank centralny) powinien mieć mandat do utrzymywania stabilności finansowej i kierować nadzorem ostrożnościowym na poziomie makro.
- Po drugie: polityka pieniężna nie stanowi właściwego narzędzia dokapitalizowania banków.
- Po trzecie: regulacje i nadzór powinny obejmować wszystkie jednostki prowadzące działalność bankową.
- Po czwarte: spodziewane straty wiarygodności gwarantowanych przez rząd powinny być pokrywane z ustalonej przez rynek premii za ryzyko w zależności od ryzyka podejmowanego przez konkretną jednostkę. Banki objęte ochroną siatki bezpieczeństwa powinny ograniczyć zasięg działalności ze względu na ryzyko rynkowe.
- Po piąte: instytucje, odgrywające kluczową rolę w systemie finansowym (w odniesieniu do których stosuje się doktrynę „zbyt duże, by upaść”), powinny być poddane regulacjom skłaniającym je do uwzględniania w wewnętrznych rachunkach (kalkulacjach) zewnętrznych skutków ich potencjalnego bankructwa. Normy regulacyjne powinny być jednolite i powinien im towarzyszyć nadzór skoordynowany w skali międzynarodowej.

---

²⁵ E. Miklaszewska, *Pokryzysowa reregulacja europejskiego rynku bankowego. Skutki dla Polski*, PTE, Zeszyty Naukowe nr 11, Kraków 2011, s. 52.

- Po szóste: rozdrobnione podejście do regulacji finansowych nie jest skuteczne. Polityka konkurencji powinna być skoordynowana także z regulacjami finansowymi. Konieczne jest łączne traktowanie potrzeb w zakresie kapitału i płynności, a także stopnia liberalizacji rynku w różnych jego segmentach. W środowisku bardziej konkurencyjnym potrzebne są bardziej rygorystyczne wymogi ostrożnościowe.
- Po siódme: konieczne jest ustanowienie mechanizmów zapobiegających zwlekaniu z interwencją nadzoru (wyrozumiałości regulacyjnej) w sytuacji, gdy pogarszają się bilanse instytucji finansowych i maleje ich kapitał.

6. Podsumowanie

Budowa nowej architektury finansowej w Europie będzie na pewno miała zasadniczy wpływ na ograniczenie ryzyka niestabilności finansowej. Świadczy o tym chociażby projekt unii bankowej jako zmaterializowanie zintegrowanych nowych nadzorczych ram finansowych oraz innych działań w tym zakresie opisanych w niniejszym opracowaniu. Niemniej trzeba pamiętać, że w budowie tej architektury w zasadzie nie uczestniczyły państwa Europy Środkowo-Wschodniej, które są biernymi odbiorcami nowych regulacji. Możliwa jest zatem dalsza marginalizacja Europy Środkowo-Wschodniej jako obszaru decyzyjnego na rynku finansowym, a w szczególności – bankowym. Wynika ona z faktu, że w przypadku Polski brak jest znaczących central bankowych, a co za tym idzie – Polska nie będzie miała przedstawicieli w europejskich ciałach decyzyjnych – co w ostateczności można oznaczać, że będzie biernym odbiorcą globalnych trendów. Ta sama tendencja dotyczy większości krajów z tego obszaru.

Wykonane dotychczas prace w zakresie ograniczania ryzyka i stabilizacji rynku finansowego nie oznaczają, iż polskie regulacje nadzorcze nie będą wymagały żadnych zmian w ciągu najbliższych lat. Na pewno będą one musiały być znowelizowane pod kątem dostosowania do nowych zasad współpracy pomiędzy nadzorcami czy też projektowanych nowych uzupełniających rekomendacji nadzorczych.

Intensyfikacja współpracy międzynarodowej i reforma globalnych instytucji nadzorczych, to tylko pierwszy krok do wzmocnienia skuteczności nadzoru nad rynkami finansowymi. Konieczna jest też merytoryczna reforma jego poszczególnych mechanizmów. Słabości systemów nadzorczych, które ujawniły się podczas kryzysu, skłoniły ekspertów do zasugerowania kierunków zmian. Najważniejszymi obszarami wydają się: analiza ryzyk makrosystemowych, wzmocnienie nadzoru bankowego (w tym ewentualne regulacje systemu bankowości równoległej) oraz lepsza regulacja ryzykownych instrumentów finansowych.

Literatura

- Bancerewicz G., *Kryteria klasyfikacji i uprzywilejowana pozycja banków ważnych systemowo oraz wyrównywanie szans banków w systemie finansowym*, „Bank i Kredyt” 2005, nr 11-12, s. 26; Raport o stabilności systemu finansowego – 2003, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2004.
- Banking Supervision at the Crossroads*, red. T. Kuppens, H. Prast, S. Wesseling, E. Elgar Publishing, Cheltenham 2003.
- Crockett A., *Why is financial stability a goal of public policy?*, [w:] *Maintaining financial stability in a global economy*, A Symposium sponsored by the Federal Reserve Bank of Kansas City, Jackson Hole 1997.
- Kiedrowska M., Marszałek P., *Stabilność finansowa – pojęcie, cechy i sposoby jej zapewnienia*, „Bank i Kredyt” IV 2002.
- Koleśnik J., *Kształt nadzoru bankowego i regulacji nadzorczych w Unii Europejskiej i w Polsce*, [w:] *Instrumenty i regulacje bankowe w czasie kryzysu*, Difin, Warszawa 2010.
- Małecki W., Sławiński A., Piasecki R., Żuławska U., *Kryzysy walutowe*, PWN, Warszawa 2001.
- McDonough W., *The role of financial stability*, “BIS Review” No. 35/2001.
- Miklaszewska E., *Pokryzysowa reregulacja europejskiego rynku bankowego. Skutki dla Polski*, PTE, Zeszyty Naukowe nr 11, Kraków 2011.
- Mishkin F.S., *Prudential supervision; why is it important and what are the issues?*, NBER Working Paper, No. 7926, Cambridge, September 2000.
- Padoa-Schioppa T., *Central Banks And Financial Stability: Exploring A Land In Between*, Second ECB Central Banking Conference Frankfurt am Main 24 and 23 October 2002, <http://www.ecb.int> [data odczytu: 18.03.2013].
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Nowe ujęcie zaleceń nadzorczych przez Komitet Bazylejski*, www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/37117 [data odczytu: 18.03.2013].
- Solarz K.J., *Międzynarodowy system finansowy. Analiza instytucjonalno-porównawcza*, Warszawa 2001.

CONSTRUCTION OF A NEW REGULATORY ARCHITECTURE IN EUROPE AS AN ELEMENT OF FINANCIAL INSTABILITY RISK MANAGEMENT – POST-CRISIS SOLUTIONS. ATTEMPT OF ASSESSMENT AND IMPLICATIONS FOR POLAND

Summary: The paper discusses the concept and the essence of stability and financial instability of financial stability – a systemic approach and the theory of economics, construction of a new regulatory architecture in Europe as part of the risk management of financial instability and post-crisis solutions and proposals for the Polish market. The construction of a new financial architecture in Europe will certainly have the major impact on reducing the risk of financial instability. The intensification of international cooperation and reform of global institutions of supervisors is only the first step to enhance the effectiveness of supervision of financial markets. The most important areas for further improvement are: the analysis of the macrosystem risks, strengthening banking supervision and better regulation of risk financial instruments.

Keywords: risk of financial instability, financial stability, architecture, regulations.